

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI TAYYORLASHDA HOSPITAL PEDAGOGIKA: XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI

Usmonova Hulkar Shavkat qizi
Guliston davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Ushbu maqola "Bo'layotgan o'qituvchilarni tayyorlashda hospital pedagogika: xorijiy mamlakatlar tajribasi" mavzusini yoritadi. Maqolada hospital pedagogikaning ta'rifi, uning o'qituvchi tayyorlash tizimidagi ahamiyati va xorijiy mamlakatlardagi muvaffaqiyatli tajribalar ko'rib chiqiladi. Xususan, maqolada AQSh, Germaniya va Buyuk Britaniya kabi mamlakatlardagi hospital pedagogika uslublari va metodologiyalari tahlil qilinadi. Ushbu tajribalar orqali o'qituvchilarning kasbiy ko'nikmalarini oshirish, talabalarning individual ehtiyojlarini inobatga olish va ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlarni qo'llashning samaradorligi ko'rsatiladi. Shuningdek, maqolada O'zbekiston sharoitida hospital pedagogikaning qo'llanilishi va uning rivojlanishi uchun zarur bo'lgan shart-sharoitlar ham muhokama qilinadi. Natijada, maqola o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida hospital pedagogikaning ahamiyatini ta'kidlaydi va xorijiy tajribalarni o'zlashtirish orqali sifatli ta'limni ta'minlash imkoniyatlarini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: xorijiy tajriba, hospital pedagogika, ta'lim shakli, individual yondashuv, texnologiya, metodika, tajriba, shartnoma, kasbiy ko'nikma.

Аннотация: Статья посвящена теме «Госпитальная педагогика в подготовке будущих учителей: опыт зарубежных стран». В статье рассматривается определение госпитальной педагогики, её значение в системе подготовки учителей, а также успешный опыт зарубежных стран. В частности, анализируются методы и методики госпитальной педагогики в таких странах, как США, Германия и Великобритания. На основе этого опыта демонстрируется эффективность повышения квалификации учителей с учётом индивидуальных потребностей студентов и использованием инновационных подходов в образовательном процессе. В статье также рассматриваются условия, необходимые для применения и развития госпитальной педагогики в условиях Узбекистана. В результате в статье подчёркивается значение госпитальной педагогики в подготовке учителей и показываются возможности обеспечения качественного образования за счёт заимствования зарубежного опыта.

Ключевые слова: зарубежный опыт, госпитальная педагогика, форма обучения, индивидуальный подход, технология, методика, опыт, контракт, профессиональные навыки.

Abstract: This article covers the topic "Hospital pedagogy in the training of future teachers: the experience of foreign countries". The article considers the definition of hospital pedagogy, its importance in the teacher training system, and successful experiences in foreign countries. In particular, the article analyzes the methods and methodologies of hospital pedagogy in countries such as the USA, Germany, and Great Britain. Through these experiences, the effectiveness of improving the professional skills of teachers, taking

into account the individual needs of students, and using innovative approaches in the educational process is demonstrated. The article also discusses the conditions necessary for the application and development of hospital pedagogy in the conditions of Uzbekistan. As a result, the article emphasizes the importance of hospital pedagogy in the training of teachers and shows the possibilities of ensuring quality education through the adoption of foreign experience.

Keywords: *foreign experience, hospital pedagogy, form of education, individual approach, technology, methodology, experience, contract, professional skills.*

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'qituvchilarning kasbiy kompetentligi muhim ahamiyatga ega. O'qituvchilar nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarni tarbiyalovchi va ularning shaxsiy rivojlanishiga hissa qo'shadigan shaxslar sifatida ham faoliyat yuritadilar. Hospital pedagogikasi — bu ta'lim jarayonining sog'liqni saqlash sohasidagi maxsus shakli bo'lib, u o'quvchilarning kasallik davrida bilim olishlarini ta'minlaydi. Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini hospital pedagogikasi vositasida rivojlantirish metodikasini takomillashtirish masalalari ko'rib chiqiladi.

Gospital pedagogika — bu o'qituvchilarni tayyorlash jarayonida sog'liqni saqlash muassasalarida, masalan, bolalar shifoxonalarida yoki reabilitatsiya markazlarida ta'lim berish jarayonini o'z ichiga oladigan pedagogik yo'nalishdir. Bu soha o'qituvchilarning professional ko'nikmalarini rivojlantirishga, shuningdek, talabalarning individual ehtiyojlarini hisobga olishga yordam beradi. Xorijda gospital pedagogikaning qo'llanilishi va tajribasi bu yo'nalishda innovatsion yondashuvlarni rivojlantirish uchun muhim.

Gospital pedagogika sohasidagi tadqiqotlarda tizimli, shaxsga yo'naltirilgan va faoliyatli yondashuvlar muhim o'rin tutadi. Ushbu yondashuvlar birgalikda qo'yilgan ilmiy-tadqiqot vazifalarini hal qilishning turli usullarini qo'llash imkonini beradi.

Gospital pedagogikasi psixologiya va pedagogikada qo'llaniladigan ilmiy tadqiqot usullarini qo'llaydi. Ushbu metodlar uzoq vaqt kasal bo'lgan bolalar bilan ishlash amaliyoti tomonidan qo'yiladigan turli xil psixologik-pedagogik vazifalarni aniqlash, o'rganish va hal qilishga qaratilgan. Tadqiqotning asosiy nazariy va eksperimental usullariga quyidagilar kiradi: tadqiqot mavzusi va mavjud muammolarni tahlil qilish, tizimli va qiyosiy tahlil va modellash, so'rovnoma, test, kuzatish, suhbat va intervyu, pedagogik eksperiment, ekspert baholash. Gospital pedagogika sohasidagi ilmiy tadqiqotlarda axborotni yig'ish va axborotni izlash kabi axborot usullariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Kuzatish, suhbat va so'rovlar, eksperiment va ekspert baholash asosiy axborot manbalari hisoblanadi. So'rovnoma, intervyu, monitoring kabi sotsiologik tadqiqot usullaridan foydalaniladi. Tadqiqot usullari ilmiy tadqiqotda qo'yilgan vazifalarning o'ziga xosligini va tadqiqot o'tkaziladigan sharoitlarning o'ziga xosligini hisobga olgan holda tanlanadi. Pedagogik tajriba-sinov o'quvchilarning xususiyatlarini, gospital maktabdagi ta'lim jarayonini va yangi metodikalarni joriy etish natijadorligini aniqlash imkonini beradi. Pedagogik tajriba-sinovning barcha bosqichlarini o'tkazish tadqiqotning dolzarbligini tasdiqlash, o'qitishning innovatsion metodikasini qurish va korreksiyalash, shuningdek, pedagogik amaliyotlarning samaradorligini baholashga yordam beradi. Pedagogik tajribani qo'yish va o'tkazishda ko'p sonli omillarni hisobga olish kerak, bu ayniqsa shifoxona sharoitida namoyon bo'ladi. Bir

tomondan, bu uzoq vaqt kasal bo'lgan bolalarning xarakteri, tarbiya xususiyatlari, o'quvchilarning qobiliyatlari, oiladagi o'zaro munosabatlari, hissiy va psixofiziologik holatidir. Boshqa tomondan, tajribani o'tkazishda bolaning holatiga ta'sir qiluvchi ko'plab tibbiy omillarni ham hisobga olish kerak.

Shuni ham ta'kidlash kerakki, pedagogik tajriba o'tkazishda uzoq vaqt kasal bo'lgan bola va uning ota-onasi tadqiqot obyekti sifatida ongli ravishda eksperimentatorga yordam berishi yoki qarshilik ko'rsatishi mumkin. Buning natijasida tibbiy statsionar sharoitida tashkil etiladigan pedagogik tajriba ommaviy xarakterga ega bo'lishi, uzoq davom etishi mumkin emas, chunki o'quvchi kasalxonadan chiqarilishi yoki boshqa kasalxonaga o'tkazilishi mumkin, tajriba o'tkazish sharoitlari esa bolaning umumiy holatiga qarab sezilarli darajada o'zgarishi mumkin.

Kasalxona pedagogikasi hozirgi vaqtda faol rivojlanayotgan pedagogika fanining sohasi sifatida bemor bolaning pedagogik reabilitatsiyasini ta'minlash maqsadida ta'lim faoliyatini amalga oshirish usullarini moslashtirish vazifasini qo'yadi.

Gospital pedagogikasi pedagogik maqsadlar, diagnostik vositalar, qonuniyatlar, ta'lim muhitini rivojlantirish va shakllantirish tamoyillari kabi o'z mazmunini ishlab chiqadi va yaratadi.

Gospital pedagogikasida tadqiqot obyektlari quyidagilardan iborat: - bolaning psixologik-pedagogik tavsifi va psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash strategiyasi; - gospitalizatsiya davrida uzluksiz va qulay ta'limni ta'minlashga yo'naltirilgan ta'lim mazmuni, metodlari, texnologiyalari, vositalari; - gospital maktabda to'laqonli ta'lim jarayonini ta'minlash vositasi sifatida fanlararo o'zaro ta'sir; - gospital pedagogining kasbiy kompetensiyalari; - gospital maktabdagi ta'lim sifatining ko'rsatkichi sifatida o'quvchilarni o'z maktablariga reintegratsiya qilish.

Gospital pedagogikaning funksiyalariga quyidagilarni kiritish mumkin: - uzoq vaqt kasal bo'lgan o'quvchilarni rivojlantirishning pedagogik va psixologik vositalari hamda shart-sharoitlarini tadqiq etish; - ta'lim tizimini uzoq vaqt kasal bo'lgan o'quvchilar ehtiyojlariga moslashtirish; - gospitalizatsiya davrida uzluksiz va qulay ta'limni ta'minlash.

Gospital pedagogika o'ziga xos xususiyatlarga ega. Birinchidan, o'quv jarayoni o'quvchilarning jismoniy va ruhiy holati, davolanish jarayoni va kasalxonaning o'ziga xos sharoitlarini hisobga olgan holda tashkil etiladi. Ikkinchidan, gospital pedagoglar o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash va ularga moslashuvchan ta'lim dasturlarini ishlab chiqishga harakat qilishadi. Uchinchidan, gospital pedagoglar o'quvchilarning ota-onalari, shifokorlari va boshqa tibbiyot xodimlari bilan hamkorlik qilib, o'quv jarayonini davolanish jarayoniga moslashtiradilar.

Gospital pedagogika sohasida qator qiyinchiliklar mavjud. Masalan, o'quvchilarning jismoniy va ruhiy holati, davolanish jarayoni va kasalxonaning o'ziga xos sharoitlari o'quv jarayonini murakkablashtirishi mumkin. Shuningdek, gospital pedagoglarning malakasi, o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan munosabati va resurslarning yetishmasligi ham qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Ushbu qiyinchiliklarni bartaraf etish uchun gospital pedagoglarning malakasini oshirish, o'quvchilarning ta'lim jarayoniga bo'lgan munosabatini shakllantirish, resurslarni ta'minlash va o'quv jarayonini davolanish jarayoniga moslashtirish kabi choralarni ko'rish kerak.

Shuningdek, 2017 yil 7 fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi 4947-sonli Prezident farmonida o‘rta muddatli istiqbolda davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlarini belgilab bergan eng muhim dasturiy hujjat hisoblanadi. Mazkur hujjat asosida ta‘lim sohasiga doir qator islohotlar amalga oshirilmoqda.

Gematologiya, onkologiya, klinik immunologiya, boshqa stasionar va uzoq muddatli ambulator davolanishda bo‘lgan bolalarga uzluksiz ta‘lim-tarbiya berishni ta‘minlash maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining “Gematologiya, onkologiya, klinik immunologiya, boshqa stasionar va uzoq muddatli ambulator davolanishda bo‘lgan bolalar uchun maktabgacha ta‘lim va tarbiya hamda umumiy o‘rta ta‘lim berish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2022-yil 5-maydagi 234-sonli qaroriga ko‘ra 2022-yil 16-may kuni Maktabgacha va maktab ta‘limi vazirligi huzurida “Mehrli maktab” davlat ta‘lim muassasasi ya‘ni, gospital maktab tashkil etildi.

Quyida esa xorijiy davlatlar ta‘lim tizimida gospital pedagogikaga berilayotgan e‘tibor hususida qisqa ma‘lumotlar keltirmoqchimiz:

Germaniyada gospital pedagogika tizimi an'anaviy ta'limdan farq qiladi. Bu yerda gospital pedagoglar o‘quv jarayonini shifokorlar va psixologlar bilan hamkorlikda olib boradilar. Ular bolalarga sog‘liq holatiga qarab individual ta‘lim dasturlarini ishlab chiqadilar. Gospital pedagogikada asosiy e‘tibor bolalarning psixologik va emotsional holatini yaxshilashga qaratilgan. O‘quv jarayoni o‘yin va ijodiy faoliyat orqali amalga oshiriladi, bu esa bolalarning stressini kamaytirishga yordam beradi.

AQShda gospital pedagogika ko‘pincha "hospital school" deb ataladi. Bu tizimda bolalarga o‘qituvchilar tomonidan sog‘liqni saqlash muassasalarida ta‘lim beriladi. O‘qituvchilar bolalarning individual ehtiyojlarini inobatga olib, ularning o‘qish jarayonini moslashtiradilar. AQShda gospital pedagoglar o‘z ishlarini amalga oshirishda ko‘plab resurslardan foydalanadilar, masalan, onlayn ta‘lim platformalari va interaktiv materiallar. Bu esa bolalarning o‘qish motivatsiyasini oshirishga yordam beradi.

Buyuk Britaniyada gospital pedagogika sohasida keng qamrovli tadqiqotlar olib borilmoqda. Gospital o‘qituvchilar bolalarga shifokorlar bilan birgalikda ishlash orqali individual ta‘lim dasturlarini ishlab chiqishadi. Ular shuningdek, bolalarning ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirishga e‘tibor beradilar. Buyuk Britaniyada gospital pedagogikasi ko‘pincha "child-centered approach" (bolaga yo‘naltirilgan yondashuv) asosida quriladi, bu esa bolalarning ehtiyojlariga mos ravishda ta‘lim berishga imkon yaratadi.

Skandinaviya mamlakatlarida, xususan, Shvetsiyada gospital pedagogika ta‘lim tizimiga chuqur integratsiya qilingan. Gospital pedagoglar sog‘liqni saqlash va ta‘lim sohalari o‘rtasidagi hamkorlikni kuchaytiradilar. Ularning maqsadi bolalarning sog‘lig‘i va ta‘limini bir vaqtning o‘zida rivojlantirishdir. Shvetsiyada gospital pedagogikasi ko‘pincha jamoatchilik bilan aloqalarni mustahkamlash, bolalarning ijtimoiy faoliyatini rag‘batlantirish va ularning rivojlanishiga yordam berish maqsadida qo‘llaniladi.

Rossiyada gospital ta‘lim (gospital pedagogika) sohasida bir qator muhim tashabbuslar va amaliyotlar mavjud. Ushbu tizim, asosan, bolalarning sog‘liqni saqlash muassasalarida ta‘lim olish imkoniyatlarini ta‘minlashga qaratilgan. Gospital ta‘limning

asosiy maqsadi — kasal yoki reabilitatsiya jarayonida bo'lgan bolalarga individual ta'lim berishdir.

Rossiyada gospital ta'limning asosiy jihatlari:

1. O'qituvchilar va mutaxassislar: Gospital ta'lim jarayonida o'qituvchilar, psixologlar, shifokorlar va boshqa mutaxassislar birgalikda ishlaydilar. Bu jamoa bolalarning ehtiyojlarini tushunish va ularga mos ta'lim dasturlarini ishlab chiqish uchun zarur.

2. Individual yondashuv: Gospital pedagogika bolalarning individual ehtiyojlariga mos ravishda ta'lim berishga qaratilgan. O'quv dasturlari bolalarning sog'liq holati, yosh va rivojlanish darajasiga qarab moslashtiriladi.

3. O'yin va ijodiy faoliyat: Ta'lim jarayoni ko'pincha o'yin va ijodiy faoliyat orqali amalga oshiriladi. Bu bolalarga stressni kamaytirishga yordam beradi va ularning motivatsiyasini oshiradi.

4. Onlayn resurslar va texnologiyalar: Rossiyada gospital ta'lim jarayonida onlayn resurslardan foydalanish keng tarqalmoqda. Bu bolalarga masofaviy ta'lim olish imkoniyatini beradi, ayniqsa, uzoq muddat davomida shifoxonada bo'lganlar uchun.

5. Ijtimoiy integratsiya: Gospital ta'lim nafaqat akademik bilimlarni, balki ijtimoiy ko'nikmalarni ham rivojlantirishga qaratilgan. Bu bolalarning ijtimoiy hayotga qaytishini osonlashtiradi.

Gospital pedagogika bo'yicha xorijiy tajribalar bo'lajak o'qituvchilarni tayyorlashda yangi yondashuvlarni kiritishga imkon beradi. Har bir mamlakatning o'ziga xos tajribasi va metodologiyasi mavjud bo'lib, ular o'zaro almashish va rivojlanish uchun muhim ahamiyatga ega. O'zbekiston uchun gospital pedagogikani rivojlantirishda xorij tajribasini o'rganish va mahalliy sharoitlarga moslashtirish zarurdir. Bu esa nafaqat o'qituvchilarning professional ko'nikmalarini oshiradi, balki bolalarning sog'liq va ta'lim darajasini ham yaxshilaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevral "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi 4947-sonli Farmoni.

2. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 5-maydagi "Gematologiya, onkologiya, klinik immunologiya, boshqa statsionar va uzoq muddatli ambulator davolanishda bo'lgan bolalar uchun maktabgacha ta'lim va tarbiya hamda umumiy o'rta ta'lim berish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 234-sonli qarori

3. Лоскутов А.Ф. Шариков С.В., Ямбург Е.А., Румянцев А.Г. Госпитальная педагогика как современное направление в педагогической науке // Народное образование №1. 2023. – С. 166-173.

4. Лоскутов А.Ф. Обеспечение непрерывности обучения физике школьников, находящихся на длительном лечении в стационарах медицинских учреждений // Наука и школа. – 2022. - №1(6) – С. 134-149.

5. Шариков, С.В. Обучение детей с прогрессирующими заболеваниями, ограничивающими продолжительность жизни. Начало пути / С.В.Шариков// Паллиативная и хосписная помощь. PALLIUM. Российский научно-практический журнал. -2020. -№2(7). – С.23-31.

6. Шариков, С.В. Создание образовательной среды для детей, находящихся на длительном лечении в стационарах лечебных учреждений / С.В.Шариков //Российский журнал детской гематологии и онкологии. – 2015. - №4.- С.65 -73.